

priateľská. Podarilo sa im presvedčiť ministra Ribbentropa o správnosti zásady, dľa ktorej je treba ponechať asi toľko Maďarov u nás, ako zostane Slovákov a Rusínov v Maďarsku. Odišli s dojomom z Mnichova, že sa im podarilo zachrániť i Košice, ačkoľvek ohľadne toho mesta bude ešte boj.<sup>2</sup>

V otázke Podkarpatskej Rusi sdělil mi minister Bačinský, že Užhorod a Mukačevo už na počiatku rozhovoru boli na nemeckej mape škrtnuté. Minister Bačinský bojoval potom hlavne v prospech Sevľuše a o peňažnú smluvu na hlavnej železničnej trati. Mal priaznivý dojem a verí, že Nemecko bude vec Podkarpatskej Rusi podporovať.

AMZV ČR, PrS, kart. 58, fasc. 11, č. 79. Originál, strojopis.  
ADAP, Ser. D, IV., s. 79 – 84.

<sup>1</sup> Pozri dok. č. 100.

<sup>2</sup> J. Tiso 8. 3. 1946 pred Národným súdom o druhom stretnutí s J. von Ribbentropom v Mnichove povedal, že sa mu zdalo, že Ribbentrop Bratislavu a Nitrú nepokladal za spornú. Pri ďalšom rozhovore sa ho podarilo nakloniť, aby podporil aj záchranu Košíc. „Ribbentrop nám výslovne sľúbil, že zo svojej strany urobí všetko, aby presvedčil Taliansko ohľadne oprávnenosti slovenských nárokov na ponechanie Košíc.“ SNA, Národný súd, kart. 43, Tn ľud 6/46-11/1-2.

*Október*

*Hodnotenie mesta Košice z hľadiska jeho významu pre Slovensko a Podkarpatskú Rus.<sup>1</sup>*

Slovensko svojim celým národným a hospodárskym životom delí sa na 3 oblasti: na oblasť západosevernú, strednú a východnú.

Metropolou západoseverného Slovenska je Bratislava, stredného Banská Bystrica a východného Košice. Tieto oblasti vytvorila sama príroda. Hranicou medzi západným a východným Slovenskom je rozvodná vysočina pri Vysokých Tatrách. Od Štrby na západ a juhozápad smeruje všetko do Bratislavy, na východ do Košíc. Dokonca zjavný je i rečový a krojový rozdiel medzi západným a východným Slovenskom.

Košice sú dnes jediným väčším strediskom medzi Žilinou a Užhorodom. Kedysi význačné spišské a šarišské mestá rozvojom techniky a centralizáciou štátnej i kultúrnej správy upadli na svojom význame. Košice po stránke obchodnej a komunikačnej sú punktom, cez ktorý prechádza duchovný i materiálny tovar zo západného Slovenska na východ a do Podkarpatského Ruska a odtiaľ vice verza do západných častí Republiky. Sú ďalej strediskom, z ktorého šíri sa duchovná a hospodárska kultúra medzi Slovákami za bývalej uhorskej éry najviac zaostalými. Pred rokom tu bola založená jediná slovenská technika<sup>2</sup>, tu sú riaditeľstvá železníc, pošty, financie, tu je obchodná komora a vôbec stredisko obchodného života pre celé východné Slovensko.

Mimoriadny význam Košíc v živote hospodárskom je daný ich polohou, ako dôležitej križovatky obchodných ciest. Košice mali tento význam už v stredoveku a podržali si ho až podnes. Vždy je zdôrazňovaný ich väčší význam obchodný, ako výrobný.

V Košiciach už v stredoveku križovali obchodné cesty z juhu na sever a zo západu na východ. Tento smer bol zachovaný aj v čase budovania železníc, a ostáva aj pri budovaní výkonných ciest automobilových. Známý projekt továrnikar Baťu, tzv. autostrády Plzeň – Jasina počíta

ako s dôležitým bodom autostrády práve s Košicami. Košice sú aj v projekte národnej automobilovej cesty spájajúcej západ s východom, vybudovanie ktorej bolo vládou nedávno usnesené.

Obchodný a vôbec hospodársky význam Košíc najlepšie bol preukázaný skutočnosťou, že medzi prvými obchodnými komorami v bývalom Uhorsku bola založená v roku 1855 obchodná a priemyselná komora v Košiciach, ktorej obvod siaha od Štrby až po Jasinu.

V Košiciach je sústredený, ako v prirodzenom centre, obchod s poľnohospodárskymi plodinami, najmä však obchod s obilím. Tu sa predávajú poľnohospodárske výrobky úrodného Zemplín, Abauju<sup>3</sup> a Šariša. Tu je sústredený aj obchod s drevom a z hľadiska obchodu s drevom Košice sú vlastne strediskom celého Slovenska a Podkarpatskej Rusi. Odpadnutím Košíc odpadne spojenie k obilným zásobám Zemplína a Abauju, odpadne spojenie k naftovým baniam v severnom Zemplíne, v Mikovej, k rafinérii minerálnych olejov v Strážskom a v Michal'anoch.

Najdôležitejší zástoj majú Košice po stránke železničnej dopravy, lebo cez Košice vedie jediná rýchlíková železničná trať z Čiech do Podkarpatského Ruska a ďalej do Rumunska. Keby Košice boli pririeknuté Maďarsku, slovenské kraje od Košíc na východ a severovýchod zostanú bez železničného spojenia. Stačí sa podívať na mapu, bolo by zrejmé, že kto usiluje získať Košice pre seba z pochybných nacionálne prestížnych dôvodov, ten chce odlúčiť východnú časť Slovenska a tým i Podkarpatské Rusko od Republiky.<sup>4</sup>

Železničné trate, zbiehajúce ku hlavnej transversálnej železnici, ktorá ide cez Košice, odlúčením Košíc prestanú mať akýkoľvek obchodný význam. Takéto trate sú: Michal'any – Vranov, Michal'any – Medzilaborce s odbočkami Humenné – Snina a Bánovce n/ Ondavou – Užhorod.

Je jasné, že Maďarsko požaduje Košice nie z dôvodov etnických alebo historicko-prestížnych, ale z dôvodov výlučne zahranične politických. Nejde mu o kus územia, ktoré má byť podľa jeho názoru maďarské, podľa pravdy a maďarskej štatistiky slovenské, ale ide mu o postupné získanie celého Slovenska a Podkarpatského Ruska, ktorýžto cieľ prejavilo od roku 1918 už neraz. Logický záver opravy hraníc podľa maďarskej požiadavky nemôže byť iný, než že by Bratislava, Nitra a Košice dostali sa do Maďarska.

SNA, SL, kart. 72, fasc.: Materiál o Košiciach. Kópia, strojopis.

<sup>1</sup>Dokument nie je datovaný. Bol vypracovaný po krachu komárňanských rokovaní ako dôkazový materiál pre potreby česko-slovenskej vlády v zahraničí.

<sup>2</sup>Dňa 25. júna 1937 Národné zhromaždenie prijalo zákon č. 170 Zb. z a n. o zriadení Vysokej školy technickej Dr. M. R. Štefánika v Košiciach.

<sup>3</sup>Abova.

<sup>4</sup>K. Kánya 29. 10. 1938 G. Cianovi odkázal, že „Malá dohoda ako politický nástroj zanikne len po pripojení Podkarpatskej Rusi k Maďarsku.“ DIMK, II., s. 878.

*Október*

*Prehľad o národnostnom vývoji mesta Košice v minulosti.<sup>1</sup>*

Toto kultúrne a obchodne dôležité mesto bolo do 17. storočia nemecké, ako v tom čase väčšina obchodných a banických miest na území terajšieho Slovenska. Nemecko-národný